

## Наставна јединица: ПОЛИСЕМИЈА

Кључне ријечи: пунозначне и помоћне ријечи; моносемичне (једнозначне) и полисемичне (вишезначне).

Моносемичне (једнозначне) ријечи могу су нпр: зоб, сир, јечам, клавир, канап, два, три, довратак, казала, преговарати, скалпел. Свака, од наведених ријечи, означава један појам и има једно значење.

Полисемичне(вишезначне) ријечи, у свом основном значењу, могу да имају више значења и да упућују на више објашњења.

Нпр. ријеч „глава“ означава:

1. Горњи дио човјечијег и одговарајући дио животињског тијела, у коме се налази мозак;
2. Ум, разум, памет;
3. Живот (.....Спаси главу!);
4. Особа, човјек, појединац;
5. Личност, која управља, руководиоца;
6. Почетни, чеони дио нечега....;
7. Проширени, задебљали дио нечега;
8. Комад неког производа....(нпр. Глава шећера);
9. Главица биљке (нпр. купуса);
10. Дио књиге или списка, одломак, поглавље.

Дакле, ријеч глава је полисемична ријеч.

Нпр. глагол „дијелити“ може да значи:

1. рашчлањивати, одвајати...;
2. изнаходити колико се неки број садржи у другом броју-*радња супротна множењу*;
3. давати нешто.....дијелити некоме;
4. раздвајати, растављати од некога или нечега.

Овакве ријечи упућују на полисемију, тј. вишезначност. Има их доста у српском језику и веома су значајне за ширење реченичног блага, језичког. Код полисемичне ријечи сва значења остају у оквиру једне исте ријечи, а вишезначност се развија у контексту, у реченици. Дакле, полисемија је резултат увећавања броја значења једне ријечи.

Полисемичне ријечи су значењске варијанте једне ријечи. Нпр. **Тече** вода. Може да тече и *млијеко, нафта, сок*.... То је основно значење глагола тећи. Али, кад кажемо : **Тече живот**....или разговор, борба. Ту мислимо на пренесени облик глагола *тећи*....пролазност, константност, истрајност....итд.

**Задатак:** лекцију преписати, научити и урадити вјежбу на тему лексикологија (полисемија, хомонимија, синонимија....), која ће бити у форми квиза.

*Припремила: мр Сања Ђурић, проф.*

---

## ВЈЕЖБА 1 (ЛЕКСИКОЛОГИЈА –УВОДНИ ДИО)

Драги ученици, провјежбајте и анализирајте, са својим професорима, следећу вјежбу!

Надам се да ће вам све бити једноставно, након лекција, које сте учили!  
Срећноoooooooo

1. Закоружи слово испред језичке дисциплине блиске лексикологији која проучава имена!

а) ономастика    б) фразеологија    в) етимологија

2. а) Међу наведеним ријечима подвуци различите облике исте лексеме:

списи, рукописа, списима, описом, списа.

б) Напиши основни облик ове лексеме. \_\_\_\_\_

3. Напиши колико има лексема, а колико ријечи у сљедећој пословици?

*Рука руку мије, образ обадвије.*

а) лексеме: \_\_\_\_\_ б) ријечи \_\_\_\_\_

4. Допиши одговарајућу лексему поред синонима, који јој одговара. Један примјер је вишак.

срчан, срдит, срцаст, срдчан

а) љубазан \_\_\_\_\_ б) љутит \_\_\_\_\_ в) храбар \_\_\_\_\_

5. Заокружи слово испред примјера у којем запажаш једну вишечлану лексему.

а) медвјеђа шапа    б) медвјеђа рамена    в) медвјеђа услуга

6. Подвуци у реченици пунозначне ријечи и препиши непунозначне.

*Има мудрог ћутања које вриједи више него и најмудрије ријечи.*

Непунозначне ријечи су: \_\_\_\_\_

*Вјежбу припремила: Милица Млађеновић Хрицак, проф.*

## **ВЈЕЖБА 2 (полисемија, метафора, метонимија, синегдоха)**

1. Подвуци једнозначне ријечи.

снага, снажан, свијет, сонет, сонант, соната, средина.

1. Разврстај ријечи у двије групе, зависно од тога да ли су једнозначне или вишезначне.

бојлер, боја, борба, бајт, балон, бактерија, база, бицикл.

Једнозначне ријечи: \_\_\_\_\_

Вишезначне ријечи: \_\_\_\_\_

1. Заокружи слово, испред реченице, у којој је ријеч *печат* употријебљена у основном значењу.

а) Имам печат, одмах ћу ти овјерити пријаву за упис.

б) Доживљаји из дјетињства остављају снажан печат на живот.

в) Толико се изнервирао да су му избили црвени печати по лицу.

4. Повежи примјере са типом сличности, односно везе, која је била подлога за метафоричко значење.

златна огрлица – златна коса

сличност по облику

животиња *јеж* – *јеж* фризура

сличност по положају и облику

глава човјека – глава ексера

сличност по боји

*оштар* нож – *оштар* човјек

веза простора и времена

*кратак* рукав – *кратак* дан

веза конкретног и апстрактног

5. Заокружи слово, испред реченице, у којој је значење именице *тенор* добијено метонимијом.

а) Тенор је највиши мушки глас.

б) Били смо на концерту чувеног тенора.

в) Ријеч тенор је латинског назива.

6. Повежи примјере, који илуструју синегдоху са врстом везе коју у њима уочаваш.

Мачка је веома спретна животиња.

дио тијела – човјек

Родитељ одговара за дијете.

дио предмета – предмет

Сви се превозе на четири точка.

назив животиње у једнини-

породица те животиње

У сали је било неколико мудрих глава.

једнина – множина

Припремила материјал: Милица Млађеновић Хриџак, проф.